РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Габриела Белова Белова - Ганева

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.6 Право

Докторска програма: „Международно право и международни отношения”

Автор на дисертационния труд: **Александър Щелиянов Щерионов** - докторант към катедра „Международно право и международни отношения“ в Институт за държавата и правото на Българска академия на науките

Тема на дисертационния труд: „**Същност, специфика и правна уредба на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз**”

Научен ръководител: проф. д-р Ирена Илиева

Уважаеми членове на Научното жури,

Със заповед № РД-09-61/07.05.2026 г. на Директора на Института за държавата и правото при Българската академия на науките съм определена за член на научното жури по защита на дисертационния труд на докторантката Александър Щелиянов Щерионов на тема: „Същност, специфика и правна уредба на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз”, като на първото заседание на журито ми е възложено да изготвя рецензия.

I. Общи данни за процедурата и докторанта

Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правлиника за условията и реда на придобиване на научните степени и звания и за заемане на академични длъжности в ИДП при БАН.

Александър Щелиянов Щерионов е завършил специалност „Право“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през 2012 година. През 2020 г. придобива ОКС „магистър“ по национална сигурност и отбрана във Военна академия „Г. С. Раковски“, а от октомври 2022 г. е зачислен като докторант към Институт за държавата и правото към Българската академия на науките.

В периода 2013 – 2021 г. кандидатът е осъществявал дейност като адвокат, вписан в Софийска адвокатска колегия, а от м. август 2021 до м. декември 2024 г. заема длъжност старши юрисконсулт в Дирекция „Защита на финансовите интереси на Европейския съюз“ (АФКОС) към

Министерството на вътрешните работи, където осъществява функции, свързани с разследвания, процедурни производства и представителство в Съвета на ЕС. Александър Щерионов е работил като правен експерт към Върховен комисариат на ООН за бежанците, а от 2025 г. до момента е правен експерт към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа с преки задължения, свързани с правен и политически анализ на законодателството, предоставяне на консултации относно принципите на правовата държава, съответствие с правата на човека и реформите в управлението. Придобитото образование, изявите на кандидата в научната област и практическата му дейност свидетелстват за неговия траен и задълбочен интерес към материята на правото на Европейския съюз, в частност защитата на финансовите му интереси. Владее английски на професионално ниво, основно ниво на гръцки и сръбски и базово ниво на френски език.

Александър Щерионов е положил всички изпити от докторантския минимум по специалността според индивидуалния план с отличен успех. Докторантът е изготвил дисертационен труд, съдържащ научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и свидетелстват за задълбочените теоретични познания в съответната специалност и способност за самостоятелни научни изследвания съгласно изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ) и Глава Четвърта от Правлиника за условията и реда на придобиване на научните степени и звания и за заемане на академични длъжности в ИДП при БАН. Съгласно чл. 27 (2) от Правилника към Закона дисертационният труд трябва да бъде представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено, в което докторантът е осъществил изследването. Констатирам, че тези законови изисквания са изпълнени по отношение на представения от докторанта комплект от документи. Авторефератът дава вярна и точна представа за представения дисертационен труд, вкл. актуалност, методология, научна новост, практическа значимост; включва кратко представяне на съдържанието на труда по глави, както и съдържаща и описание на приносните моменти в дисертационния труд. Представена е и справка на представените от докторанта Александър Щерионов статии и доклади – общо 4 по списък (всички по темата на дисертационния труд), които са публикувани в авторитетни научни издания на БАН, на ИДП при БАН, и на национални конференции на докторантите и постдокторантите в областта на правото, 2 от публикациите са на английски език. Цялостната научна продукция разкрива способността на дисертанта за самостоятелно научно изследване и показва творческия му потенциал.

В изпълнение на заповедта на Директора на ИДП при БАН и решението на научното жури, като се ръководя от изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република

България и Правилника за прилагането му, предлагам на уважаемите членове на научното жури следните свои изводи и констатации, както и мотивираното от тях заключение.

II. Актуалност и значимост на изследвания проблем

Дисертационният труд е озаглавен „Същност, специфика и правна уредба на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз". Избраната тема на дисертационния труд е актуална, напълно дисертабилна и представлява самостоятелно, цялостно и задълбочено изследване в българската научна литература. Трудът е построен последователно и логично, като изключва повторения и празноти в изложението. Актуалният характер на темата се предпоставя от самата проблематика и динамиката в развитието на относимата нормативната на европейско и нейните проявления в рамките на отделните държави членки и по-конкретно на Република България. Правилно са откроени значимите и актуални проблеми, както следва да бъде подчертан и приносът към цялостното развитие на изследваната тема, включително разработената от докторанта научна дефиниция за понятието „защита на финансовите интереси на ЕС (ЗФИЕС)". Представеният труд е изготвен в момент, когато значението на ЗФИЕС е по-осъзнато от всякога. Създаването на Европейската прокуратура и приемането на Директива (ЕС) 2017/1371 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2017 година относно борбата с измамите, засягащи финансовите интереси на Съюза по наказателноправен ред (PIF директивата) през 2017 г., заедно с въвеждането на механизъм за обвързване на бюджета на ЕС с принципа на върховенството на правото, през 2020 г. разширяват правния и институционален обхват на изследваната материя, надскачайки изначалната идея за приложното й поле, а новият модел на фискална политика в рамките на разходната част на ЕС, намиращ най-съществен израз в Механизма за възстановяване и устойчивост, умножават многократно рисковете, стоящи пред разходването на европейски средства.

Друга същностна характеристика на представеното научно изследване е неговата интердисциплинарност, предполагаща добро познаване на различни научни сфери и отрасли – международно право, право на ЕС, икономика, геополитика. Впечатление прави систематичния подход използван от докторанта, който използва постиженията от науката за системно мислене и системна динамика.

III. Оценка на резултатите и научните приноси на кандидата

Дисертацията е в обем от 324 страници и е оригинален авторски труд на докторанта Александър Щерионов. В структурно отношение, тя се обуславя от целите и задачите на изследването. Разработеният труд се състои от увод, 2 глави, заключение и библиография. Използваната специализирана литература включва общо 311 източника – монографии, студии и статии на български и английски език. Разгледани са решения и актове на Съда на ЕО/ЕС, на

Европейската сметна палата, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, на съдебни актове на български съдилища и др. Впечатляващ е и научният апарат, който съдържа 403 бележки под линия и е доказателство за добросъвестност и прецизност при осъществяване на изследователската дейност. Бележките под линия са разнообразни – както в библиографски, така и в тълкувателен аспект.

Изключително прецизно и точно е формулирана научноизследователската теза, а именно, че ЗФИЕС е система на Европейския съюз, състояща се от взаимосвързани елементи, работещи за постигането на една обща цел/функция, която към настоящия момент е изследвана фрагментарно, поради което не са изяснени нейната същност и основни елементи, а в теорията и практиката липсва ясен отговор на въпроса „Какво е защитата на финансовите интереси на Европейския съюз?“

За изпълнението на научноизследователската задача авторът се основава върху методология, включваща комплексен подход както от общонаучни, така и от специални методи за провеждане на научни изследвания. Методологията на изследване включва класически правен анализ, системено мислене, сравнителен и интердисциплинарен, историко-еволюционен, системен анализ и практикоприложим анализ. С помощта на историко-еволюционен анализ е проследяване на динамиката в развитието на ЗФИЕС от ранните етапи на европейската интеграция (1952 г.) до нейното състояние към 2025 г. Чрез системен анализ са синтезирани установените в хода на първия процес специфики на изследваната тема в една прецизна, правно издържана и практически функционална система, въз основа на която да бъде изградена дефиниция на ЗФИЕС. Посредством практикоприложим анализ – установяване на актуални практически проблеми, относими към ЗФИЕС, и предоставяне на конкретни предложения за тяхното преодоляване.

Първата глава, озаглавена „Историческо развитие на уреждането на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз” се стреми да проследи начина, по който първоначално фрагментарната и до голяма степен политически обусловена идея за защита на общностните финансови ресурси постепенно се превръща в самостоятелна, комплексна и институционално обезпечена система. Главата е структурирана в четири исторически периода: 1952–1989 г., 1989–1997 г., 1998–2007 г. и 2007–2017 г. Тази периодизация е обоснована и позволява ясно да се проследят основните етапи и тенденции в еволюцията на разглежданата материя. Авторът не се ограничава до хронологично изброяване на събития, а търси вътрешната логика на процеса, като свързва всяка историческа фаза с определено концептуално и институционално развитие.

В изложението авторът акцентира върху обстоятелството, че развитието на системата за защита на финансовите интереси на ЕС не може да бъде обяснено единствено чрез последователното приемане на нормативни актове, а е необходимо да бъде разглеждано като процес, в който се преплитат различни взаимно обусловени фактора. Това са формирането на собствен бюджет на Общностите, необходимостта от гарантиране на неговото законосъобразно и целесъобразно разходване, съпротивата на държавите членки срещу навлизането на наднационални механизми в чувствителната сфера на наказателното право, както и активната роля на Съда на Европейските общности/Съда на Европейския съюз при очертаване на задълженията на държавите членки. Направената от автора систематизация на изследваната от него материя сама по себе си представлява значителен принос към анализа на темата занапред, а което придава още едно ниво на добавена стойност към неговия труд.

С **Втората глава** „Актуално състояние, дефиниция и проблеми свързани с защитата на финансовите интереси на Европейския съюз“ авторът насочва вниманието към изграждането на научно-обусновна и практически издържана дефиниция за защита на финансовите интереи на ЕС, която е определена като „*система от принципи, политики и норми, осигурявана от европейска и национална административна инфраструктура, насочена към предотвратяване, разкриване и разследване на неправомерно поведение, влияещо негативно на правилното, ефективното и ефикасното сформиране и разходване на бюджета на Европейския съюз и на неговите институции, органи, служби и агенции, в която се включват и действията, последващи установяването на такова неправомерно поведение*.“ С това се дава отговор на централния въпрос на труда на дисертанта.

Същевременно, докторантът изследва три изключително практически ориентирани проблеми, засягащи разглежданата тема, а именно проблемите, които мултилингвистичната същност на ЕС поставя пред ЗФИЕС в рамките на българската нормативна и институционална действителност; предизвикателствата, произтичащи от Механизма за възстановяване и устойчивост; както и предизвикателствата, свързани със санкционните механизми, заложени в Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092 на ЕП и на Съвета „относно общ режим на обвързаност с условия за защита на бюджета на Съюза“.

Впечатление прави изследването на един от най-актуалните и концептуално значими аспекти на съвременната защита на финансовите интереси на Европейския съюз, а именно обвързването на достъпа до средства от бюджета на Съюза с принципа на върховенството на правото чрез Регламент 2020/2092. Тази проблематика се отличава с изключително практическо значение и актуалност, доколкото поставя в нов контекст въпроса за границите на

наднационалното въздействие върху държавите членки и за допустимите инструменти, чрез които Съюзът може да защитава не само своите финансови интереси, но и основополагащите ценности, върху които се изгражда неговият правен ред.

Авторът разглежда Регламент 2020/2092 не само като технически финансов инструмент или допълнителен бюджетен механизъм, а като средство за изграждане на пряка връзка между начина на предоставяне и управление на европейски финансови ресурси и състоянието на върховенството на правото в държавите членки. Съществено достойнство на изложението е разбирането, че тази връзка има двупосочен характер. От една страна, спазването на принципите на правовата държава се явява предпоставка за ефективната защита на бюджета на Съюза, а от друга, ограничаването или спирането на финансови потоци може да се превърне в средство за стимулиране на държавите членки към по-пълноценно прилагане на тези принципи.

Особено сполучливо е разглеждането на унгарския казус като първи практически пример за активиране на процедурите по Регламент 2020/2092 и насочеността на анализа за разглеждане на казуса в българския контекст, като авторът обосновано извежда практически препоръки за предприемането на изпреварващи, превантивни действия, които да минимизират риска за Република България да стане обект на процедура по Регламент 2020/2092.

В заключението са систематизирани изводите от всяка от двете глави, от които се състои дисертационният труд.

В допълнение и без претенция за изчерпателност, ще си позволя да посоча някои **научни приноси**, които по мое мнение обуславят научната стойност на дисертацията. Самият избор на темата на дисертационния труд, както и направеният обширен обзор на научни разработки по въпроса от български и чужди автори, съдебна практика на редица национални и международни юрисдикции, представлява приносен момент в българската специализирана литература.

Извършен е задълбочен и цялостен анализ на динамиката в развитието на европейката нормативна уредба, регламентираща ЗФИЕС. Напълно справедлив и научно издържан е изводът на автора, че разглежданата тема следва да бъде анализирана не като съвкупност от правни текстове, а като динамична система, изградена от множество елементи, връзки между тях, и изпълняваща определена функция в контекста на европейското обединение, намираща различни практически проявления в европейски и национален контекст. Необходимо е да бъде отбелязан критичният подход на докторанта, внимателно боравещ с три постоянни сблъсъка, съпътстващи изследваната от него материя, а именно - сблъсъкът – 1) между интеграционните амбиции и националния суверенитет; 2) между административните и наказателноправните инструменти; 3) между правната

кохерентност и мултилингвистичната реалност на Съюза, които дисертантът правилно определя като двигатели, но и обструкции за еволюцията на ЗФИЕС.

С оригиналност се отличава систематичният подход, възприет от автора, изградената аналитична система за изследване на процесите, относими към еволюцията на разглежданата материя; методът за изграждане на дефиницията на ЗФИЕС, който се основава лингвистичните специфики, които следва да бъдат внимателно взети предвид при оформянето на един термин; въвеждането на понятия от други дисциплини, които да илюстрират комплексни правно-релевантни явления, като например „вектор“, който авторът използва за изследване на усилията на ЕС или на националните правителства, насочени към уреждането дадена материя.

С приносен характер се отличават систематизирането на динамиката в развитието на изследваната материя от началото на европейското обединение до 2025 г., както и изграждането на дефиниция за ЗФИЕС, които могат да бъдат полезни за представителите на науката и практиката.

За приносен момент може да бъде отчетено и дефинирането на ЗФИЕС, което запълва наличен в науката и пракитата вакуум.

Дисертационният труд доказва по убедителен начин задълбоченото познаване на теоретичния и практико-правен аспект на проблематиката, свързана с правна уредба на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз. В него и в представените научни публикации са анализирани богати по обем и съдържание теоретични концепции и становища, които определено допринасят за общата постановка и проучването на взаимодействието между двете правни системи. Авторефератът на Александър Щерионов съдържа прецизно всички необходими елементи, а справката за научните приноси, изготвени от докторантката, изразява точно постигнатото в дисертацията.

IV. Критични бележки и препоръки

В дисертационния труд се наблюдават и някои несъвършенства, които не намаляват научната му стойност. Разбира се, най-добронамерено могат да бъдат отправени и някои препоръки, като например, избягване на известни повторения на определени места от изложението и др., които следва да бъдат коригирани при бъдещо публикуване на дисертационния труд като монография. Позволявам си да смятам обаче, че посочените слабости са извиними и категорично не са достатъчни, за да се подложи под съмнение общото добро качество на труда на колегата Александър Щерионов.

V. Заключение

Дисертационният труд „Същност, специфика и правна уредба на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз“ съдържа обобщения на сериозен научен проблем и представлява оригинален принос в науката. Настоящата разработка отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правлиника за условията и реда на придобиване на научните степени и звания и за заемане на академични длъжности в ИДП при БАН. Представената разработка показва, че докторантката Александър Щерионов притежава задълбочени познания в областта на международното прав, международните отношения и правото на Европейския съюз, като демонстрира качества за самостоятелни научни изследвания. Предвид гореизложеното и в качеството ми на член на научното жури по чл. 9 от ЗРАСРБ, убедено давам своята **положителна** оценка за представения дисертационен труд и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на **Александър Щелиянов Щерионов**, професионално направление 3.6. Право (Международно право и международни отношения), област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки ”.

17.06.2026 г. Изготвил рецензията: проф. д.н. Г. Белова

REVIEW

by Prof. DSc. Gabriela Belova Belova - Ganeva

of a dissertation for the award of the educational and scientific degree "Doctor"

Area of higher education: 3. Social, Economic and Legal Sciences

Professional field: 3.6 Law

Doctoral Program: "International Law and International Relations"

Author of the dissertation: Alexander Shteliyanov Shterionov - doctoral student at the Department of International Law and International Relations at the Institute of State and Law of the Bulgarian Academy of Sciences

Topic of the dissertation: "Essence, Specificity and Legal Framework of the Protection of the Financial Interests of the European Union"

Scientific supervisor: Prof. Dr. Irena Ilieva

Dear Members of the Scientific Jury,

By order No. RD-09-61/07.05.2026 of the Director of the Institute of State and Law at the Bulgarian Academy of Sciences, I was appointed as a member of the Scientific Jury for the defense of the dissertation work of the doctoral student Alexander Shteliyanov Shterionov on the topic: "Essence, specificity and legal framework of the protection of the financial interests of the European Union", and at the first meeting of the jury I was assigned to prepare a review.

I. General information about the procedure and the doctoral student

The procedure has been opened and is being carried out in accordance with the requirements of the Law on the Protection of the Rights of Persons with Disabilities, the Regulations for its implementation and Regulations on the conditions and procedure for acquiring scientific degrees and titles and for occupying academic positions in the Institute of Political Science at the Bulgarian Academy of Sciences.

Alexander Shteliyanov Shterionov graduated from the Faculty of Law of Sofia University "St. Kliment Ohridski" in 2012. In 2020, he obtained a Master's degree in National Security and Defense at the "G. S. Rakovski" Military Academy, and since October 2022 he has been enrolled as a doctoral student at the Institute of State and Law of the Bulgarian Academy of Sciences.

During the period 2013-2021, the candidate worked as a lawyer, registered with the Sofia Bar Association, and from August 2021 to December 2024, he held the position of Senior Legal Advisor in the

Directorate for the Protection of the Financial Interests of the European Union (AFKOS) at the Ministry of Interior, where he performed functions related to investigations, procedural proceedings and representation in the Council of the EU. Alexander Shterionov worked as a legal expert at the United Nations High Commissioner for Refugees, and from 2025 to the present, he has been a legal expert at the Organization for Security and Cooperation in Europe with direct responsibilities related to legal and political analysis of legislation, providing advice on the principles of the rule of law, compliance with human rights and governance reforms. The candidate's acquired education, his scientific achievements and his practical activities testify to his enduring and profound interest in the subject of European Union law, in particular the protection of its financial interests. He speaks English at a professional level, basic Greek and Serbian and basic French.

Alexander Shterionov has passed all the exams of the doctoral minimum in the specialty according to the individual plan with excellent success. The doctoral student has prepared a dissertation containing scientific and applied scientific results, which represent an original contribution to science and testify to the in-depth theoretical knowledge in the respective specialty and the ability for independent scientific research in accordance with the requirements of Art. 6, para. 3 of the Act on the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria (ADSRB) and Chapter Four of the Regulations on the Conditions and Procedure for Acquiring Scientific Degrees and Titles and for Holding Academic Positions in the Institute of State and Law at the Bulgarian Academy of Sciences.According to Art. 27 (2) of the Regulations to the Act, the dissertation must be presented in a form and volume that corresponds to the specific requirements of the primary unit in which the doctoral student carried out the research. I note that these legal requirements have been met with respect to the dissertation presented by the doctoral student.set of documents.The abstract gives a true and accurate idea of the presented dissertation work, including relevance, methodology, scientific novelty, practical significance; includes a brief presentation of the content of the work by chapters, as well as a description of the contributing moments in the dissertation work. A reference is also presented to the articles and reports presented by the doctoral student Alexander Shterionov - a total of 4 in a list (all on the topic of the dissertation work), which have been published in authoritative scientific journals of the Bulgarian Academy of Sciences, of the Institute of Law at the Bulgarian Academy of Sciences, and at national conferences of doctoral and postdoctoral students in the field of law, 2 of the publications are in English. The entire scientific production reveals the candidate's ability for independent scientific research and shows his creative potential.

In compliance with the order of the Director of the Institute of Research and Development at the Bulgarian Academy of Sciences and the decision of the scientific jury, guided by the requirements of the Act on the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria and the Regulations for its

implementation, I propose to the esteemed members of the scientific jury the following conclusions and findings, as well as the conclusion motivated by them.

II. Relevance and significance of the researched problem

The dissertation is entitled "Essence, Specificity and Legal Framework of the Protection of the Financial Interests of the European Union". The chosen topic of the dissertation is current, fully dissertable and represents an independent, comprehensive and in-depth study in the Bulgarian scientific literature. The work is constructed consistently and logically, excluding repetitions and gaps in the presentation. Its topical nature is assumed by the very issues and dynamics in the development of the relevant European legislation and its manifestations within the individual member states and, more specifically, the Republic of Bulgaria. The significant and current problems are correctly highlighted, as should be emphasized, and the contribution to the overall development of the researched topic, including the scientific definition of the concept of "protection of the financial interests of the EU (EUPFI)" developed by the doctoral student. The presented work was prepared at a time when the importance of the PFIE is more realized than ever. The establishment of the European Public Prosecutor's Office and the adoption of Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2017 on the fight against fraud to the Union's financial interests by means of criminal law (PIF Directive) in 2017, together with the introduction of a mechanism for linking the EU budget to the rule of law, in 2020 expand the legal and institutional scope of the subject under study, going beyond the initial idea of its scope, and the new model of fiscal policy within the EU's expenditure side, most significantly expressed in the Recovery and Resilience Mechanism, multiply the risks facing the spending of European funds.

Another essential characteristic of the presented scientific research is its interdisciplinary nature, implying a good knowledge of various scientific fields and branches – international law, EU law, economics, geopolitics. The systematic approach used by the doctoral student, who uses the achievements of the science of systems thinking and system dynamics, is impressive.

III. Evaluation of the candidate's results and scientific contributions

The dissertation is 324 pages long and is an original work of the doctoral student Alexander Shterionov. Structurally, it is determined by the goals and objectives of the research. The developed work consists of an introduction, 2 chapters, a conclusion and a bibliography. The specialized literature used includes a total of 311 sources - monographs, studies and articles in Bulgarian and English. Decisions and acts of the Court of Justice of the European Union, the European Court of Auditors, the Organization for Economic Cooperation and Development, judicial acts of Bulgarian courts, etc. are examined. The scientific apparatus is also impressive, containing 403 footnotes and is proof of good faith and precision in

carrying out the research activity. The footnotes are diverse - both in bibliographical and interpretative aspects.

The research thesis is formulated extremely precisely and accurately, namely that the EUPFI is a system of the European Union, consisting of interconnected elements working to achieve a common goal/function, which has currently been studied fragmentarily, which is why its essence and basic elements have not been clarified, and in theory and practice there is no clear answer to the question "What is the protection of the financial interests of the European Union?".

To carry out the research task, the author relies on a methodology that includes a comprehensive approach using both general scientific and special methods for conducting scientific research. The research methodology includes classical legal analysis, comparative and interdisciplinary, historical-evolutionary system analysis and practical analysis. With the help of historical-evolutionary analysis, the dynamics of the development of the EUPFI from the early stages of European integration (1952) to its state by 2025 are traced. Through system analysis, the following are synthesized: the specifics of the researched topic established during the first process into a precise, legally sound and practically functional system, on the basis of which a definition of the EUPFI can be built. Through a practically applicable analysis - identification of current practical problems relevant to the EUPFI, and specific proposals for their overcoming.

The first chapter entitled "Historical development of the arrangement for the protection of the financial interests of the European Union" seeks to trace the way in which the initially fragmentary and largely politically determined idea of protecting the community's financial resources gradually transformed into an independent, complex and institutionally secured system. The chapter is structured into four historical periods: 1952–1989, 1989–1997, 1998–2007 and 2007–2017. This periodization is justified and allows one to clearly trace the main stages and trends in the evolution of the subject under consideration. The author does not limit himself to a chronological listing of events, but seeks the internal logic of the process, linking each historical phase with a certain conceptual and institutional development.

In the presentation, the author emphasizes the fact that the development of the system for the protection of the EU's financial interests cannot be explained solely by the consistent adoption of regulatory acts, but must be viewed as a process in which various mutually dependent factors intertwine. These are the formation of the Communities' own budget, the need to ensure its lawful and appropriate spending, the resistance of the Member States to the entry of supranational mechanisms into the sensitive field of criminal law, as well as the active role of the Court of Justice of the European Communities/Court of the European Union in outlining the obligations of the Member States. The author's systematization of

the material he has studied in itself represents a significant contribution to the analysis of the topic in the future, which adds another level of added value to his work.

With the second chapter "Current status, definition and problems related to the protection of the financial interests of the European Union", the author draws attention to the construction of a scientifically based and practically sound definition of the protection of the financial interests of the EU, which is defined as "a system of principles, policies and norms, provided by a European and national administrative infrastructure, aimed at preventing, detecting and investigating irregular behaviour that negatively affects the proper, effective and efficient formation and spending of the budget of the European Union and its institutions, bodies, offices and agencies, which also includes the actions following the establishment of such irregular behaviour". This provides an answer to the central question of the dissertation's work.

At the same time, the doctoral student explores three extremely practically oriented problems affecting the topic under consideration, namely the problems that the multilingual nature of the EU poses to the EU Financial Regulation within the framework of the Bulgarian regulatory and institutional reality; the challenges arising from the Recovery and Resilience Mechanism; as well as the challenges related to the sanction mechanisms set out in Regulation (EU, Euratom) 2020/2092 of the EP and of the Council "on a general conditionality regime for the protection of the Union budget".

The study of one of the most current and conceptually significant aspects of the modern protection of the financial interests of the European Union, namely the linking of access to funds from the Union budget to the principle of the rule of law through Regulation 2020/2092, is impressive. This issue is distinguished by its exceptional practical importance and relevance, insofar as it puts into a new context the question of the limits of supranational influence on Member States and the permissible instruments through which the Union can protect not only its financial interests, but also the fundamental values on which its legal order is built.

The author considers Regulation 2020/2092 not only as a technical financial instrument or an additional budgetary mechanism, but as a means of establishing a direct link between the way in which European financial resources are provided and managed and the state of the rule of law in the Member States. A significant merit of the presentation is the understanding that this link is two-way. On the one hand, compliance with the principles of the rule of law is a prerequisite for the effective protection of the Union budget, and on the other hand, limiting or suspending financial flows can become a means of stimulating Member States to more fully implement these principles.

Particularly successful is the consideration of the Hungarian case as the first practical example of activating the procedures under Regulation 2020/2092 and the focus of the analysis on examining the case in the Bulgarian context, with the author reasonably presenting practical recommendations for taking proactive, preventive actions that would minimize the risk for the Republic of Bulgaria of becoming the subject of a procedure under Regulation 2020/2092.

The conclusion systematizes the conclusions from each of the two chapters that make up the dissertation.

In addition, and without claiming to be exhaustive, I will allow myself to point out some scientific contributions that, in my opinion, determine the scientific value of the dissertation. The very choice of the topic of the dissertation work, as well as the extensive review of scientific works on the subject by Bulgarian and foreign authors, case law of a number of national and international jurisdictions, represent a contributing moment in the Bulgarian specialized literature.

A thorough and comprehensive analysis of the dynamics in the development of the European regulatory framework regulating the EU Financial Instrument Act has been carried out. The author's conclusion is completely fair and scientifically sound that the topic under consideration should be analyzed not as a set of legal texts, but as a dynamic system, built up of multiple elements, connections between them, and performing a certain function in the context of European unification, finding different practical manifestations in European and national contexts. It is necessary to note the critical approach of the doctoral student, carefully handling three constant clashes accompanying the matter he is researching, namely - the clash - 1) between integration ambitions and national sovereignty; 2) between administrative and criminal law instruments; 3) between legal coherence and the multilingual reality of the Union, which the dissertationist correctly defines as drivers, but also obstructions for the evolution of the EUPFI.

The systematic approach adopted by the author, the analytical system built for studying the processes relevant to the evolution of the matter under consideration, the method for constructing the definition of the EUPFI, which is based on linguistic specifics that should be carefully taken into account when forming a term, and the introduction of concepts from other disciplines to illustrate complex legally relevant phenomena, such as the 'vector', which the author uses to study the efforts of the EU or national governments aimed at regulating a given matter, are distinguished by originality.

The systematization of the dynamics in the development of the researched subject from the beginning of European unification to 2025, as well as the construction of a definition for the EU Financial Markets Act, which may be useful for representatives of science and practice, are of a contributing nature.

The definition of the EUPFI can also be considered a contributing factor, filling a vacuum in science and practice.

The dissertation convincingly proves the in-depth knowledge of the theoretical and practical-legal aspect of the issues related to the legal regulation of the protection of the financial interests of the European Union. In it and in the presented scientific publications, rich in volume and content theoretical concepts and opinions are analyzed, which definitely contribute to the general formulation and study of the interaction between the two legal systems. The abstract of Alexander Shterionov precisely contains all the necessary elements, and the reference to the scientific contributions prepared by the doctoral student accurately expresses the achievements of the dissertation.

IV. Critical remarks and recommendations

There are also some imperfections in the dissertation work, which do not diminish its scientific value. Of course, some well-intentioned recommendations can be made, such as avoiding certain repetitions in certain parts of the presentation, etc., which should be corrected in the future publication of the dissertation work as a monograph. I would like to think, however, that the indicated weaknesses are excusable and are definitely not sufficient to cast doubt on the overall good quality of the work of the colleague Alexander Shterionov.

V. Conclusion

The dissertation work “Essence, specificity and legal framework of the protection of the financial interests of the European Union” contains summaries of a serious scientific problem and represents an original contribution to science. The present work meets all the requirements of the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ADSRB), the Regulations for the Implementation of the ADSRB and the Regulations on the Conditions and Procedure for Acquiring Scientific Degrees and Titles and for Holding Academic Positions in the Institute of State and Law at the Bulgarian Academy of Sciences. The presented work shows that the doctoral student Alexander Shterionov possesses in-depth knowledge in the field of international law, international relations and European Union law, demonstrating qualities for independent scientific research. Given the above and in my capacity as a member of the scientific jury under Art. 9 of the ZRASRB, I confidently give my positive assessment of the presented dissertation work and propose to the esteemed scientific jury to award the educational and scientific degree ‘Doctor’ to Alexander Shcheliyanov Shcherionov, professional field 3.6. Law (International Law and International Relations), field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences.

17.06.2026 Reviewer: Prof. DSc. G. Belova